

ulcus en tandafslijping gevolg voor oorzaak heb aangezien. Welnu, ik heb niet beweerd, dat tandafslijping gevolg is van ulcus ventriculi. In den titel staat reeds het woordje *bij* en niet *door*. Op bladzijde 1438 de mogelijkheid besprekend, dat tandafslijping gevolg van het ulcus zou kunnen zijn (door hyperaciditeit) toen ik duidelijk dat dit niet bewezen en naar mijn inzien niet waarschijnlijk is. Immers ik laat volgen dat het ulcus ventriculi een aandoening is die bij preferentie voorkomt onder dezelfde afwijkingen in het organisme als waarbij tandafslijping veel voorkomt (1436).

Wel is dit alles slechts onderstelling en geen bewijs, doch uit mijn bijdrage blijkt meer. Ik spreek in den titel met opzet van *chronisch* ulcus waarmede bedoeld wordt een, dat langen tijd bestaan heeft; hieruit kan blijken, dat wij bij de kort bestaande ulcera de tandafslijping niet waargenomen hebben. Met den duur van het lijden zagen wij de afslijping groote vorderingen maken. Al staat het er niet bij gedrukt, zoo meende ik dat het tusschen de regels door te lezen was, hoe het ulcus eerst en dan de tandafslijping komt. Hiermede zou de omkeering van het oorzakelijk verband — indien ik dat aangénomen had — niet meer mogelijk zijn. Hierbij komt nog, dat de klinicus het maagulcus in de meeste gevallen kent als een lijden, dat niet zoo eenvoudig uit mechanische oorzaken (slecht kauwen) is te verklaren. Indien dit zoo ware, zou het wegnemen der oorzaak heel wat sneller tot het doel leiden. En ieder weet, hoe hardnekkig een ulcus kan zijn bij het strengst vloeibare dieet en genezingen van ulcera door kunstgebitten zijn zeker moeilijk te bewijzen. Molaren waren zoover ik mij herinneren kan bij allen aanwezig. Ook dit is uit mijn bijdrage te lezen op blz. 1438, waarop van volkomen afvlakking der molaren wordt gesproken. Wel ontbraken er hier en daar; doch ik zag gebitten waar slechts één molaar ontbrak. Dit zal u zeker groot belang inboezemen.

Wat uwe overige opmerkingen betreft, ik vernam ze met groote belangstelling, doch gij moet wel in het oog houden dat ik schreef voor die lezers van dit blad die van tandheelkunde geen speciale studie hebben gemaakt. Dit eischt een wijze van uitdrukken en een omschrijving der stof die den tandheekkundige niet zullen bevredigen. Dit kan mettertijd een der uwen in een tandheekkundig tijdschrift doen, profiteerend van mijn bijdrage.

Hoogachtend,

Uwe Dienstwillige,

J. ROTGANS.

HET SERUM ANTITETANICUM IN HET GENEESKUNDIG JAARBOEKJE.

Geachte Redactie!

Het serum antitetanicum verheugt zich in ons land niet in een groote mate van populariteit en dat is te begrijpen, daar tetanus hier gelukkig tot de zeer weinig voorkomende ziekten behoort.

Anders is dit echter in de koloniën. Onze tropenartsen hebben nog al eens dikwijls met die aandoening te maken en het is met het oog daarop, dat ik in dit, ook in onze koloniën veel gelezen tijdschrift, met een enkel

woord wensch te wijzen op het minder juiste van hetgeen in het daar eveneens veel gebruikte *Geneeskundig Jaarboekje* over het serum antitetanicum wordt medegedeeld.

In de eerste plaats wordt er van gezegd dat er twee soorten van dit serum bestaan, nl. dat van MERCK en dat van BEHRING en onwillekeurig wordt men er door in den waan gebracht, dat er geen andere soorten in aanmerking komen. Hier tegenover wensch ik te stellen dat op Atjeh, waar tenminste vroeger nog al eens tetanus voorkwam, reeds in de jaren 1899 en 1900 hoofdzakelijk (ik meen zelfs uitsluitend) gebruik gemaakt werd van het serum antitétanique van het Instituut PASTEUR te Parijs en dat ik aan het effect daarvan zeer gunstige herinneringen heb.

In zooverre is dus de mededeeling over het serum antitetanicum in het *Geneeskundig Jaarboekje* minder volledig. Onjuist is echter hetgeen daar verder te lezen staat over het serum van BEHRING. De bereiding daarvan is *niet meer* in handen van de H6chster Farbwerke zooals daar wordt meegedeeld, maar door BEHRING voor een betere contr6le van zijn praeparaat overgebracht naar Marburg, waar de werkzaamheid door hem zelf door dierexperiment wordt vastgesteld, terwijl het nog bovendien door EHRLICH in de bekende Frankfurter inrichting „staatlich gepr6uft” wordt. Ook de wijze waarop het in den handel wordt gebracht is gewijzigd en de prijs belangrijk verlaagd. Het komt tegenwoordig hoofdzakelijk in deze twee verpakkingen voor: 1°. in hoeveelheden van 100 antitoxine-eenheden à 15 Mark; 2°. in hoeveelheden van 20 antitoxine-eenheden à 3 Mark, waarvan de eerste hoeveelheid bij onderhuidsche inspuiting direct na het uitbreken der ziekte de enkelvoudige geneesdosis representeert, terwijl de 20 antitoxine-eenheden de subcutaan te injectieeren hoeveelheid is bij verwondingen, waar tetanus als complicatie te vreezen is.

Verder wordt nog een droog antitoxine verkocht, dat hoofdzakelijk dient om in de wonden te strooien, maar dat opgelost ook voor onderhuidsche injecties kan gebruikt worden.

De firma in Marburg, die met BEHRING in deze handelsrelatie staat, is die van Dr. SIEBERT en ZIEGENBEUS terwijl het Pharmacologisch Instituut aldaar, onder beheer van BEHRING, wel desgewenscht alle inlichtingen zal willen geven.

Aan de Redactie van het *Geneeskundig Jaarboekje* mijn excuses voor bovenstaande kleine aanmerking op haar overigens zoo voortreffelijken arbeid, maar ik heb deze niet willen achterhouden, juist omdat dat boekje zooveel raadplegende vrienden in Indië telt en de wijzigingen mij nog al van belang toeschijnen.

Met beleefden dank voor de plaatsing

Hoogachtend

Harderwijk, 12 Januari 1904.

C. H. L. BAELDE, O. v. G. O. I. L.

